

ATLASUL MULTIMEDIA PROZODIC ROMÂN (AMPRom)

ADRIAN TURCULEȚ

1. AMPRom ȘI AMPER-ROM

Marea asemănare a celor două acronime nu este deloc întâmplătoare. AMPER-ROM[ÂNIA] este o parte integrantă a proiectului AMPER¹ – *Atlas multimedia prosodique de l'Espace Roman* (adică partea atlasului prozodic romanic consacrată domeniului limbii române) și, totodată, face parte și din proiectul AMPRom: toate localitățile cercetate pentru AMPER-ROM vor intra în rețeaua de puncte a atlasului prozodic român. AMPRom preia, cu unele dezvoltări proprii, concepția, metodologia și instrumentele de lucru elaborate în cadrul proiectului romanic. Prezentarea proiectului AMPRom în cele ce urmează va reliefa asemănările esențiale de metodă, dar și deosebirile dintre proiectele romanic și cel românesc.

2. CORPORA

2.1. Corpusul fix

Ancheta pentru AMPRom lucrează cu **două chestionare**. Primul chestionar formează legătura directă cu proiectul romanic, fiind cel utilizat pentru AMPER-ROM. Este o listă de 45 de enunțuri structurate după criteriile silabico-accentuale și morfo-sintactice unitare pentru toate varietățile romanice. Enunțurile au structura sintactică SVO (obișnuită în toate limbile romanice și mai echilibrată din punct de vedere comunicativ și intonațional) în care S și O se pot substitui și primesc, pe rând, expansiuni adjectivale sau, în lipsa unor adjective cu structura fonetică dorită, determinări prepoziționale. Se folosește un număr cât mai redus de lexeme, pentru ca acestea să apară în toate pozițiile posibile. Cu excepția formei verbale bisilabice,

¹ Pentru informații cu privire la AMPER trimitem la site-ul de la Grenoble: <http://w3.u-grenoble.fr/dialecto/AMPER/amper.html>. Un raport asupra acestui proiect (însoțit de un DVD cu anchetele realizate până la acea dată) a fost publicat în 2011, cu ocazia împlinirii a 10 ani de la lansarea proiectului: Mairano 2011; vezi și Turculeț 2007. Bibliografia publicațiilor legate de proiectele AMPER-ROM și AMPRom se poate vedea în raportul menționat aici și pe site-urile celor două proiecte.

toate lexemele sunt trisilabice și cu tipuri accentuale diferite: oxiton, paroxiton și proparoxiton. Ilustrăm aceste trăsături prin două enunțuri (simple și cu extensiuni), a căror structură este simbolizată prin grupul de litere precedent:

twk <i>Nevasta vede un căpitan</i>	kwt <i>Un căpitan vede nevasta</i>
fwk <i>Nevasta frumoasă vede un căpitan</i>	gwk <i>Un căpitan elegant vede nevasta</i>
twg <i>Nevasta vede un căpitan elegant</i>	kws <i>Un căpitan vede nevasta frumoasă</i>

Structura fixă a enunțurilor corespunde obiectivului central al proiectului AMPER: de a facilita o analiză acustică strictă, fizico-matematică, a relațiilor dintre accentul lexical (*stress*), accentul tonal (*pitch accent*) și poziția acestora în structura enunțului și în conturul intonațional al acestuia. Enunțurile trebuie rostite în cele două modalități de bază: enunțiativă și interogativă. Mai trebuie precizat că se urmărește obținerea unor rostiri „normale” (fără conotații afective sau cu modele ritmico-intonaționale contrafăcute) și cu intonație *neutră* (*neutrală*), adică fără reliefarea specială a vreunui constituent. În opoziție cu „focalizarea restrânsă” (*narrow focus*) a unui/unor constituent/-enți, asemenea enunțuri sunt numite cu focalizare largă (*broad focus*): întreaga propoziție constituie informația nouă pe care vrea să o comunice vorbitorul; o ușoară proeminență are elementul final, datorită funcției modale a conturului terminal. Fiecare enunț este repetat de mai multe ori, anchetatorul urmărind să obțină cel puțin trei repetiții cu intonație neutră. Indicativul complet al unui enunț este, de exemplu, 9A01twka². Luând în considerație faptul că adverbul de negație *nu* poartă, adesea, accentul sintactic (nuclear) în diverse varietăți ale limbii române, am introdus în chestionarul AMPER-ROM, în plus, modalitățile enunțiativă negativă și interogativă negativă. Astfel, numărul minim al enunțurilor obținute de la un informator va fi 45×4 (modalități) \times 3 repetiții = 540.

Al doilea chestionar al AMPERom este alcătuit din cca. 370 de chestiuni (numărul total al enunțurilor diferă în funcție de răspunsurile primite), dintre care 128 sunt obligatorii (91 se cer de 3 ori și 37 numai o dată, cu condiția ca enunțul obținut să fie reprezentativ) și cca. 60 facultative (care se aplică, în medie, o dată la 4–5 localități, cu informatorii mai buni).

În anchetă chestionarul al doilea se aplică prima dată. Inițial, l-am conceput cu scopul expres de a suplini renunțarea, în multe puncte, la corpusul semisontan (MapTask), prin introducerea unor propoziții mai simple și mai puțin rigide (în unele cazuri se pot obține chiar variante diferite pentru același tip de enunț, de ex., *Cât costă ceapa?*, *Cât e ceapa?*, *Cum dai ceapa?*). Asemenea propoziții au darul de a facilita apropierea dintre anchetator și informatori, de a-i familiariza pe aceștia cu procedeul de bază al anchetei: realizarea unor situații de vorbire cu ajutorul mijloacelor verbale. Introducând tipuri noi de enunțuri, am simțit nevoia de a

² Primele semne de dinaintea structurii *twk* indică domeniul limbii române, Moldova, orașul Iași, informatorul 1 (feminin) (cf. *infra*), după *twk* (indicativul enunțului) urmează modalitatea *a* = asertivă și numărul repetiției: 1 = prima, 2, 3...

include și alte structuri morfo-sintactice (fără iluzia de a le putea epuiza). Vom prezenta în continuare tipuri noi de propoziții cerute în chestionarul AMPRom:

– structuri VO (cu subiect inclus) cu final oxiton, paroxiton, proparoxiton, utilizate cu cele patru modalități: *L-am văzut pe Ion/Vasile/fetele. Nu l-am văzut pe Ion/Vasile/fetele. L-ai văzut pe Ion/Vasile/fetele? Nu l-ai văzut pe Ion/Vasile/fetele?* structura VO cu extensiune simplă a verbului: *L-am văzut pe Ion la biserică.* sau cu extensiune alternativă/disjunctivă: *L-ai văzut pe Ion la biserică sau la cârciumă? L-am văzut pe Ion la biserică, nu la cârciumă.*

– structuri VS: *Vine Ion. Vine Ion? Cine vine?*

În unele enunțuri precedente s-au avut în vedere posibilitățile de schimbare a topicii cu implicații privind structura morfo-sintactică (VO → OV, VS → SV) și, mai ales, informațională a propoziției: *Pe Ion l-am văzut. Pe Ion nu l-am văzut. Pe Ion l-ai văzut? Pe Ion nu l-ai văzut? Vine Ion. Ion vine.*

– enunțative cu enumerare: *Am fost la piață și am cumpărat: cartofi, ouă, lapte, fructe...*[obiecte la alegerea informatorului]; [zilele săptămânii:] *luni, marți, miercuri, joi, vineri, sâmbătă (și) duminică.*

– cu negație dublă: *N-a venit nimeni la noi.*

– exclamative: *Atâta-i/așa-i de harnică! Ce batic frumos ai!*

– imperative – ordin: *Lasă-mă-n pace! Dă-mi pace!;* rugăminte: *Ana, dă-mi un măr (te rog)!*

– dubitative: *Să mă duc, să nu mă duc...*

– suspensive (amenințare): *Apucă-te/Pune mâna/Ia și-nvață, că de nu...*

– asertive de contrazicere: [Eu cred că vine Vasile.] *Nu. Ion vine.* (Tu ai spart mingea!) – *Ba nu. Tu ai spart mingea/ai spart-o.*

– trecerea de la vorbirea indirectă la cea directă, propoziții intercalate: 74a *Tata mi-a zis: du-te repede și cheam-o pe soră-ta!,* 74b *Du-te repede și cheam-o pe soră-ta! mi-a zis tata.* 74c *Du-te repede – mi-a zis tata – și cheam-o pe soră-ta!*

– interogative totale disjunctive: *Vii sau nu vii? Cumperi mere sau pere?;* cu enumerare: *Cumperi mere, pere sau nuci?*

– interogative cu dublă negație: *Nu vine nimeni la noi?*

– interogative totale de confirmare: 55b *Pleci mâine la Iași, nu-i așa?* 55c *Pleci mâine la Iași, da?* 55d *Pleci mâine la Iași, nu?* [Când știi că interlocutorului îi este foame] *Ți-i foame?;* de așteptare: *Se putea să nu facă el o poznă?!*

– interogative totale exclamative/afective: (surpriză) *Bei vin?!;* (amenințare) *Te mai las eu altădată (la disco)?!*

– interogative parțiale cu diferiți relatori: *Ce faci mâine? Cu cine-ai vorbit la școală? De ce n-ai fost duminică la biserică? Cum te cheamă? Unde te duci/ mergi?*

– interogative parțiale duble: *Unde te duci și când te-ntorci?*

– interogative parțiale exclamative: [Când nu-ți convine ceea ce a spus partenerul] *Ce-ai zis?! Ce?!,* (rugăminte) *De ce nu vrei să vii?!*

– interogative parțiale fatice: *Ce (mai) faci?, Ce mai zici? Cum o mai duci?*

– interogative totale ecou: [Te gândești, repetând întrebarea] *Cine vine? (Cred că Ion vine).*

– vocative de adresare, de insistență și „la distanță” ale unor nume proprii feminine: *Ana, Maria, Ileana* și masculine: *Ion, Mihai, Vasile.*

– utilizarea unor modalizatori (adverbe, verbe): *Chiar vine Ion? Oare vine Ion? Sigur/precis/Numaidecât/Neapărat (că) vine (Ion), Poate/Cred (că) vine (Ion), S-ar putea să vină (Ion).*

– mai multe propoziții simple coordonate: *Azi m-am sculat la ora 6, m-am spălat, am mâncat...*

– fraze cu subordonare cu topică diferită a regentei: 72a *Când am ajuns la piață, ploua cu găleata.* [Se folosește expresia uzuală.] 72b *Ploua cu găleata, când am ajuns la piață.*

O propoziție redusă la verb (cu subiect subînțeles sau inclus) este cerută în trei modalități: *Așteaptă. Așteaptă? Așteaptă!*, ilustrând situația în care intonația este singurul mijloc de exprimare a modalității.

Spre deosebire de chestionarul AMPER care vizează intonația *neutrală* („cu focalizare largă”), chestionarul AMPRom, pe lângă tipurile de enunțuri cu nuanțe afective, exclamative, imperative ilustrate mai sus, urmărește să obțină *focalizarea restrânsă* a unor constituenți în enunțuri obținute anterior cu intonație neutrală. După aplicarea chestionarului AMPER-ROM, se reia primul enunț: *Nevasta vede un căpitan* la cele patru modalități, cerându-se, pe rând, focalizarea fiecărui constituent prin emfaza intensivă, informațională (*rema*), ca răspuns la întrebări parțiale de tipul [Cine vede-un căpitan?] *Nevasta vede-un căpitan* sau cu focus corectiv [Fata vede un căpitan?] *(Nu.) Nevasta vede-un căpitan.* Se cere apoi focalizarea adjectivelor din *Nevasta frumoasă vede-un căpitan* și *Nevasta vede-un căpitan elegant.*

Unele întrebări ale chestionarului AMPRom cer, de asemenea, focalizarea unui anumit constituent (însoțită, frecvent, de schimbarea topicii): *L-ai văzut pe Vasile? (Da) pe Vasile l-ai văzut? Vine Ion? Vine Ion? Ion vine? Vine Ion. Vine Ion./Ion vine. Mănânci pește? Mănânci pește?/ Pește mănânci?*

Partea facultativă a chestionarului AMPRom (cca 60 de chestiuni, dar cu răspunsuri multiple) cuprinde aspecte considerate (în urma experienței pe teren) ca fiind mai dificile: enunțiative cu intonație de suspensie, de contrazicere, intercalate, interogative totale de confirmare, exclamative, interogative parțiale exclamative, ecou. Se mai cer unele formule de salut (obișnuite, ocazionale), de politețe, îndemnuri, imprecășii, lamentări, strigăte de ajutor, tipuri de afirmații sau negații cu intensificatori; unele expresii idiomatice (multe dintre acestea cercetate la nivelul limbii literare de L. Dascălu Jinga): *da de unde, nu mai spune, ce folos, nici vorbă/pomeneală, cum/unde să..., da mai știi?, ei și?, (m)de, iote/iete mări!* Anchetatorii pot înregistra și alte expresii locale.

Indicativul unui enunț din lista AMPRom redă locul anchetei, informatorul, numărul întrebării și al repetiției (când este o singură repetiție, cifra ultimă este 1),

de ex., 9A011a2 = Iași, inf.1, chestiunea 1, primul aspect al chestiunii (a), repetiția a doua.

Prin cel de al doilea chestionar³, *AMPRom sporește informațiile referitoare la intonația limbii române, atât prin diversitatea structurilor morfo-sintactice investigate, cât și prin abordarea altor aspecte ale intonației decât cel neutral.*

2.2. Corpusul semispontan

AMPER și-a propus realizarea a încă două corpusuri: „semispontan” și „spontan”, care să permită completarea și verificarea datelor cuprinse în corpusul fix. La alcătuirea corpusului semispontan (semiliber) se optează pentru utilizarea procedurii MapTask. După prima sa utilizare, pentru engleză (Anderson *et alii* 1991), acest procedeu este folosit în mod curent pentru realizarea unor corpusuri de înregistrări de limbă vorbită în forma sa de bază, cea dialogală. Tehnica constă în faptul că doi subiecți dialoghează pe baza a două schițe topografice (cu unele diferențe între ele, care facilitează schimbul de replici), realizând o călătorie imaginară comună. Reprezentarea unor obiecte anumite, poate determina ocurența unor cuvinte și enunțuri urmărite de cercetător⁴.

În anchetele pentru AMPRom, procedul MapTask a fost aplicat în majoritatea anchetelor realizate în mediul urban. În localități rurale, procedul s-a dovedit mai dificil de folosit, întrucât vorbitorii nu sunt obișnuiți cu călătorii/excursii în care să se ghideze pe baza unor hărți/planuri turistice. Al doilea chestionar AMPRom substituie, în mare măsură, procedul MapTask, datele obținute în cadrul dialogului susținut între anchetator și informator fiind apropiate de comunicarea spontană (semispontane).

2.3. Corpusul spontan

Acest corpus este format din înregistrări libere ale unor texte narative (scurte povestiri ale unor întâmplări ale subiecților) sau descriptive (diverse acțiuni, obiceiuri locale). Pentru obținerea unor conversații dialogate se înregistrează discuții libere între vorbitori locali sau între anchetator și unul sau mai mulți informatori. Punctul de plecare este, adesea, înregistrarea datelor biografice ale subiecților. Toate enunțurile formulate de informatori în cursul anchetei cu chestionar (de la ezitări vocalizate sau simple afirmații/negații de tipul *da, nu*, la autocorectări, observații sau aprecieri mai ample) se înregistrează în fișierele „alte

³ Chestionarul a suferit modificări în urma practicii de teren, renunțându-se la unele întrebări care se repetau sau păreau prea dificile, pe de altă parte, adăugându-se unele chestiuni noi. Aserțiunea că niciun chestionar nu poate tinde să fie „complet” este cu atât mai valabilă în domeniul complex și variabil al prozodiei. Împărțirea listei de enunțuri într-o parte obligatorie și alta facultativă ține seama de capacitatea informatorilor de a „suporta” un chestionar amplu, chiar aplicat în mai multe reprize.

⁴ Pentru mai multe detalii, vezi Bibiri, Panaite, Turculeț 2012.

enunțuri” sau „fragmente de conversație”. În fișierul „alte enunțuri AMPER” se stochează enunțurile cu ezitări, pauze, reformulări sau cu alte modele intonative decât cele considerate „neutrale”.

3. REȚEAUA DE PUNCTE

Rețeaua cuprinde spațiul tradițional al limbii române, circumscris de ALR, cu cele patru dialecte ale sale: dacoromân, aromân, meglenoromân și istroromân. Pentru a respecta modul de codificare al AMPER, care a atribuit limbii române indicativele 90–99, am împărțit domeniul românesc în *diviziuni*, care, în cadrul dialectului dacoromân, sunt provinciile istorice mari, împărțite, la rândul lor, în *arii/zona*: Moldova (Moldova în sens restrâns, Bucovina și Basarabia), Transilvania (Transilvania propriu-zisă, Maramureșul, Crișana, Banatul), Muntenia (Muntenia, Oltenia, Dobrogea), la care se adaugă diviziunile *dacoromâna din Ucraina* (Bucovina de nord, Maramureșul de nord și sudul Basarabiei), *dacoromâna din Serbia și Bulgaria* (Vojvodina, Valea Timocului) și *dacoromâna din Ungaria*. Domeniile *aromân (macedoromân)*, *megleno-român* și *istroromân* se divid după țările în care se vorbesc aceste dialecte: Grecia, Albania, R. Macedonia și Bulgaria pentru aromână, Grecia și R. Macedonia pentru meglenoromână, Croația pentru istroromână⁵. Se adaugă *aromâna și meglenoromâna din Dobrogea*. În total sunt 19 zone simbolizate prin câte o literă majusculă: A, B, C... În fiecare zonă se pot cerceta (fără a depăși 9 simboluri) câte 10 localități. Indicativul cu care este stocat fiecare enunț este format, în prima parte, din cifra 9 – indicativul limbii române în AMPER; o literă pentru una din cele 19 zone; o cifră de la 0 la 9 pentru punctul anchetat. Urmează indicativul informatorului, al enunțului (din AMPER-ROM) sau numărul întrebării (în cazul enunțurilor din lista AMPRom), ultimul dintre cele nouă simboluri fiind numărul repetiției (cf. *supra*).

Pentru AMPRom ne-am propus două rețele de puncte: prima rețea formată din 20 de orașe mai mari, centre istorice și culturale, care are ca obiectiv cercetarea variației intonației la nivelul limbii naționale de cultură (numită curent limba literară), în varianta orală, colocvială a acesteia și a doua rețea, formată din cca. 30 de localități rurale, urmărind cercetarea intonației la nivelul graiurilor dacoromâne și al dialectelor românești balcanice. Localitățile rurale cercetate sunt, în cea mai mare parte, puncte de anchetă din ALR și/sau din atlasele regionale (NALR/ALRR).

Ne-am propus ca, în măsura posibilităților, în localitățile cu populație majoritară bilingvă, să facem anchete duble: pentru română și pentru cea de a doua/prima limbă. Până în prezent au fost făcute asemenea anchete la Cahul și Cernăuți (română și rusă) și în Albania (aromână și albaneză).

⁵ La reprezentarea istroromânei s-ar putea renunța, avându-se în vedere situația actuală precară a acesteia.

4. INFORMATORII

În localitățile rurale se lucrează, de regulă, cu doi informatori: **1 și 2** (femeie, bărbat), originari din localitate, cu vârsta medie între 30 și 50 de ani (uneori, și mai tineri sau mai în vârstă, dacă îndeplinesc condițiile psiho-fizice necesare), reprezentativi pentru vorbirea locală (după aprecierea altor localnici, verificată de anchetator), cu școala generală sau și profesională (în unele cazuri cu liceu). În centrele urbane se folosesc și cel puțin doi subiecți cu studii superioare (în unele cazuri, au fost anchetați numai aceștia): **5 și 6** (femeie, bărbat) care vorbesc în mod curent limba literară. În cazurile (destul de numeroase) în care subiecții 5 și 6 sunt profesori, se evită ca aceștia să aibă specialitatea limba română sau o limbă străină. Când sunt mai mult de patru informatori, aceștia primesc indicativele 3, 4, respectiv 7, 8, după starea lor socioculturală.

Pe lângă capacitatea de a vorbi firesc, spontan, în condiții de anchetă, deosebit de importantă este calitatea vocii informatorilor, care trebuie să fie clară și normală, fără căderi sau distorsiuni (*regular voice*).

5. CULEGEREA DATELOR

Modalitatea generală este înregistrarea datelor în anchete pe teren, la locuința subiecților sau în camere puse la dispoziție de diferite instituții: primărie, școală, cămin cultural, universitate. Prin anchetele pe teren, AMPER(-ROM) și AMPRom introduc tradiția geolingvisticii și în domeniul geoprozodiei, despărțindu-se de fonologia de laborator (*Laboratory Phonology*), metoda dominantă în paradigma actuală a cercetărilor prozodice.

Ancheta pe teren poate culege date autentice, mai apropiate de vorbirea normală a informatorilor, în primul rând, prin faptul că se renunță total la *citirea* enunțurilor vizate⁶, care introduce, de obicei, o intonație specifică, diferită de cea a limbii vorbite. Deplasarea pe teren nu este însă suficientă pentru fiabilitatea datelor. Luând ca premisă faptul că sunt asigurate condiții tehnice normale (aparat de înregistrare profesional, acustica bună a încăperii), în ancheta prozodică, rolul cercetătorului este deosebit de important, atât în alegerea informatorilor, cât și în conducerea anchetei.

De obicei, ancheta începe cu discuții între cercetător și unul sau mai mulți localnici, în cursul cărora anchetatorul are posibilitatea să observe modelele intonaționale folosite de localnici, spontaneitatea vorbirii lor și să-i aleagă pe informatorii cei mai potriviți. Aceste discuții pot fi înregistrate pentru corpusul spontan al anchetei. Urmează aplicarea chestionarului AMPRom, care nu pune

⁶ Informatorii mai grăbiți cer anchetatorului să le dea foaia cu propoziții, ca să le citească, sub pretextul că, astfel, ancheta va dura mai puțin timp.

probleme deosebite la majoritatea întrebărilor (cele obligatorii) și apoi a listei de enunțuri fixe a AMPER-ROM. La aceasta din urmă, se fixează mai întâi cuvintele și sintagmele folosite, verificându-se dacă informatorii le cunosc și le pot folosi, inclusiv cele două sintagme mai puțin uzuale, introduse din motive fonetice: *nevastă tinerea* și *căpitan repede*. Când subiectul nu cunoaște/nu poate folosi corect un cuvânt, acesta este înlocuit; cazuri mai frecvente de acest fel au fost în anchetele realizate la aromâni și meglenoromâni, unde ambele chestionare au suferit modificări substanțiale.

Metoda de bază a anchetei pentru corpusul fix este *chestionarea indirectă*, care, aplicată la prozodie, înseamnă realizarea prin mijloace verbale (și/sau prin gesturi, indicare, mimică) a unei situații de vorbire care să provoace folosirea enunțului vizat. Anchetatorul intervine, când și cât este cazul, pentru obținerea formei morfo-sintactice „fixe” a enunțului.

Stilul „neutral” al intonației coincide, de regulă, cu expresia cea mai directă, mai puțin controlată de către vorbitor a enunțului, comunicat ca informație unitară, fără sublinierea vreunui constituent. Pentru evitarea unei repetări mecanice, cele trei repetiții minimale nu sunt cerute succesiv, ci în reprize diferite. Între timp se pot realiza alte aspecte ale anchetei sau se pot face pauze mai scurte sau mai lungi. Anchetatorul trebuie să urmărească modelul intonațional folosit de subiect într-un anumit tip de enunț și, în caz de schimbare a acestuia la a doua sau a treia repetiție, să verifice care variantă este cea adecvată. Se cere repetarea enunțului respectiv, sugerându-se informatorului, de exemplu, să nu sublinieze („accentueze”, „apese” pe) un anumit cuvânt. Nu trebuie, desigur, să se insiste (prin sugerare sau în mod direct) să se obțină un anumit model „ideal”, care poate să fie insolit pentru informatori. Enunțul trebuie repetat imediat și în cazuri „accidentale”: când vorbitorul ezită, face pauze (mari), se bâlbâie, ratează modalitatea cerută etc.

6. PRELUCRAREA ACUSTICĂ A DATELOR

Prin intermediul unui program de prelucrare a sunetelor (de ex., GoldWave), înregistrările digitalizate realizate cu reportofone *marantz profesional* sunt reeșantionate la 16.000 Hz, apoi enunțurile vizate se segmentează și se arhivează după codificarea AMPER (vezi *supra*). Pentru etapele ulterioare se folosesc instrumentele de analiză acustică dezvoltate la Centrul de Dialectologie din Grenoble. Segmentarea vocalelor din fiecare enunț se face cu ajutorul oscilogramei, spectrogramei și al ascultării enunțului și a sunetelor separate. Prin aplicarea în Praat a unui *script* pentru vocale rezultă, pentru fiecare vocală, un *text* care prezintă corelatele fizice ale acesteia: durata, intensitatea și frecvența fundamentală F0, măsurată în trei puncte din desfășurarea temporală a vocalei. Totodată, se trasează un contur intonațional al enunțului, „modelat/stilizat” prin eliminarea unor variații microprozodice intrinseci (ale vocalelor analizate) și

co-intrinseci (datorate coarticulației) și ale altor trăsături individuale. O *interfață* realizată de A. Rillard produce în format *.jpg* histograme de durată și intensitate, contururi melodice pentru fiecare enunț individual și pentru valorile medii ale celor trei repetiții, precum și histograme și contururi melodice comparative (pe baza valorilor medii) ale modalităților enunțiativă și interogativă, respectiv enunțiativă negativă și interogativă negativă. Un inconvenient al interfeței este acela că nu permite compararea enunțurilor care au un număr diferit de vocale, de exemplu, conturul unui enunț la modalitatea declarativă pozitivă cu cel al modalității declarative negative corespunzătoare, deoarece ultima are în plus adverbul *nu*. Se realizează și curbe melodice fără substanța fonică segmentală, care reproduc numai mișcarea tonală/melodică și pot fi folosite în teste de percepție, deosebit de utile în cercetarea prozodiei.

Etapa de prelucrare acustică a datelor pentru a fi introduse pe site-ul AMPER-ROM și/sau AMPRom durează cel mai mult în economia atlasului, prelucrarea datelor dintr-un punct de anchetă cu doi informatori consumă câteva sute de ore de muncă.

7. PUBLICAREA ATLASULUI

Fiind un atlas informatizat, AMPRom va fi o bază de date accesibilă pe site-ul <http://amprom.uaic.ro/> lansat la 05. 07. 2011 la departamentul Mediaec al Universității⁷ într-o formă demonstrativă, interactivă, care permite celor ce accesează site-ul să selecteze pe o „hartă vorbitoare” o localitate, un informator și unul sau două enunțuri. Se poate asculta câte o mostră (*.wav*) din fiecare modalitate a unui enunț în rostirea reală a informatorului ales, tonul sintetic (*_ton.wav*), adică conturul melodic pur, fără suport segmental, al enunțului; se pot consulta trei grafice: durata, intensitatea maximă a vocalelor și conturul melodic (F0) ale unui enunț și se pot realiza comparații între contururi melodice ale unui enunț rostit de același informator cu modalități diferite sau între contururi melodice rostite de informatori diferiți din aceeași localitate sau din localități diferite.

În forma sa finală, site-ul trebuie să permită accesarea întregului material înregistrat în anchete. Fiecare punct de anchetă va avea un fișier-depoziț care va conține toate datele culese în localitatea respectivă. Enunțurile analizate acustic, transcrise ortografic și fonetic, vor fi reprezentate ca *.wav* în forma originală rostită de informator, ca *_ton.wav* (conturul melodic pur realizat prin sinteză), sub formă de oscilogramă și spectrogramă și vor fi însoțite de câte un *.txt* cu parametrii acustici ai vocalelor (frecvența/înălțimea măsurată în câte trei puncte, intensitatea maximă, durata), de conturul melodic (F0) pentru fiecare repetiție și pentru media acestora. Datele acestor fișiere-depoziț vor putea fi transferate pe alte tipuri de memorie magnetică-optică, cum ar fi CD/DVD-uri.

⁷ Acest site va fi reorganizat și adus la zi, atunci când se va găsi o persoană competentă și disponibilă care să facă aceasta.

Contururile melodice din diferite puncte de anchetă vor putea fi redată prin simboluri pe hărți pentru a vedea repartizarea lor areală. Asemenea hărți vor putea fi transpuse și pe hârtie în fascicule/volume asemănătoare celor din geolingvistica tradițională.

Modalitățile de stocare și prezentare a datelor oferă posibilitatea controlului obiectiv al fiabilității datelor culese și al prelucrării acestora. Datele noastre vor putea fi folosite de specialiștii în prozodie sau de alți specialiști pentru elaborarea unor cercetări proprii bazate pe analiza auditivă, acustică sau pe sinteza vorbirii. De curând s-a inițiat preluarea unor date ale AMPRom într-un *speech-aligned-corpus for Romania* alcătuit la Facultatea de Informatică în cadrul rețelei europene META-NET.

Materialul înregistrat de AMPRom va putea fi folosit și pentru cercetări de fonetică segmentală (facilitate prin repetarea de mai multe ori a aceluiași cuvânt în diferite poziții în enunț)⁸, de morfosintaxă și, în mai mică măsură, de lexicologie/lexicografie.

8. SCURT ISTORIC ȘI STAREA ACTUALĂ A PROIECTULUI

Lucrările preliminare au început în anii 2002 și 2003 în urma contactului personal cu Antonio Romano, unul dintre promotorii proiectului AMPER, care mi-a propus să organizez reprezentarea limbii române în proiectul romanic. În cadrul practicii studenților din anul I de la Facultatea de Litere la Seminarul de fonetică și dialectologie al Universității „Al. I. Cuza” din Iași, am organizat mici anchete prozodice, probând tipuri de chestionare, procedee de culegere și de prelucrare acustică a datelor, comparând contururi melodice din diferite zone ale țării. Ancheta prozodică efectuată de o studentă în satul natal – Pufești (Vrancea) a stat la baza unor cercetări proprii pentru teza de masterat, iar materialul înregistrat a fost preluat în site-ul AMPRom. La ideea participării la AMPER au aderat câțiva cercetători și cadre didactice din Iași și din alte centre universitare. Împreună cu L. Botoșineanu, A. M. Minuț și A. Romano am realizat o comunicare (Turculeț, Botoșineanu, Minuț, Romano 2005) cu care am participat la cel de al II-lea Seminar AMPER de la Grenoble (2004). La acest seminar s-a stabilit coordonarea științifică și administrativă generală a proiectului și a domeniilor lingvistice integrate. Am fost numit coordonator al domeniului limbii române. În 2005 am lansat ideea realizării, paralel cu participarea la AMPER, a unui atlas prozodic românesc (Turculeț, Botoșineanu, Minuț 2006).

Istoricul propriu-zis al celor două proiecte gemene AMPER-ROM și AMPRom începe odată cu obținerea grantului CNCSIS 1365/2007–2008, care ne-a oferit resursele financiare pentru procurarea mijloacelor tehnice necesare și pentru începerea anchetelor. Echipa de lucru a efectuat în această perioadă 10 anchete parțiale (numai cu inf. 5, 6) în unele centre culturale mai importante (I. C. Mladin:

⁸ Vezi Turculeț 2010, 2011.

nouă anchete și A. M. Minuț: o anchetă) și trei anchete în mediu rural (A. Turculeț: 2 anchete, V. Olariu: o anchetă). O parte din materialul adunat a fost folosit în comunicarea susținută la Simpozionul Internațional de Prozodie organizat, în cadrul AMPER, la Iași în 2008 (Turculeț, Botoșineanu, Minuț, Mladin 2008)⁹.

După 2008 prima echipă de lucru la cele două proiecte s-a destrămat din lipsa susținerii financiare¹⁰ și a slabei participări a unor membri. În toamna anului 2009, Biroul Senatului Universității „Al. I. Cuza” ne-a oferit sprijin financiar pentru reluarea anchetelor (de către I. C. Mladin și A. Turculeț), iar în 2010 proiectele AMPER-ROM și AMPRom au fost incluse în planul de lucru al Departamentului de Cercetări Științifice Interdisciplinare în Domeniul Socio-Uman. S-a format o nouă echipă de lucru alcătuită din 6, apoi 7 cercetătoare din cadrul secțiunii *Dicționare și enciclopedii*. Un câștig real pentru proiectele de prozodie a fost faptul că două cercetătoare, Oana Beldianu și Anca Bibiri, au obținut burse postdoctorale pentru cercetări prozodice în Maramureș și Crișana, aflându-se, în prezent, în etapa de prelucrare a datelor culese pentru a fi incluse în site-ul AMPRom. Celelalte cercetătoare nu și-au putut îndeplini sarcinile minimale (20 de ore lunar) de prelucrare a datelor din diferite motive, neînsușindu-și, din lipsă de perseverență și continuitate în lucru, deprinderile necesare pentru a putea realiza în mod independent această operație. În toamna anului 2012, ca urmare a reorganizării Departamentului, numai Anca Bibiri a continuat să lucreze până în prezent la cele două proiecte prozodice, împreună cu o colaboratoare externă care a avut un contract de colaborare pe 6 luni.

Până în prezent au fost trimise la Baza de date AMPER înregistrările cu chestionarul AMPER-ROM din 10 localități și se află în etapa finală prelucrarea datelor din alte două localități. În prezent anchetele pentru AMPER-ROM au fost realizate în proporție de 75%. Ne-am propus ca în anul curent – 2013, să încheiem anchetele pentru AMPER-ROM, prin efectuarea a 2–3 anchete la aromânii și meglenoromânii din Grecia, precum și a 3–4 anchete în unele zone dacoromânești mai puțin reprezentate în momentul de față. Prelucrarea datelor culese în aceste anchete va dura și anul viitor, în condițiile în care doar doi participanți la proiect sunt în stare să efectueze această operație în mod independent.

În ceea ce privește proiectul AMPRom, situația actuală este următoarea:

Anchetele pentru cercetarea prozodiei la nivelul limbii literare vorbite/colocviale au fost efectuate în proporție de cca 90%: în 17 centre urbane din cele 20 planificate, iar din rețeaua de cca 30 de puncte în mediu rural au fost anchetate 15 localități (50%).

Etapa cea mai costisitoare, ca muncă și timp, a proiectului este prelucrarea acustică a înregistrărilor făcute pe teren. Datele obținute cu chestionarul AMPER-ROM din 18–20 de localități, care au fost sau vor fi trimise până în 2014 la Baza de date

⁹ Lucrările Simpozionului au fost publicate de Turculeț (ed.) 2008.

¹⁰ În anul 2009 nu s-au mai acordat granturi și, ulterior, tinerii mei colaboratori noi nu îndeplineau condițiile cerute pentru directorii de grant.

AMPER, vor fi incluse în site-ul AMPRom. Prelucrarea datelor culese cu chestionarul AMPRom se află încă într-un stadiu incipient. Site-ul AMPRom conține în prezent datele înregistrate cu chestionarul AMPER-ROM în 5 localități din Moldova, care trebuie, de asemenea, întregite cu datele AMPRom. Anchetele pentru atlasul prozodic român ar putea fi terminate în următorii 2–3 ani, iar prelucrarea datelor va dura aproximativ un deceniu; o planificare strictă se va putea face atunci când se va ști exact câte persoane și cu ce sarcini vor participa la acest proiect¹¹.

Menționăm aici câteva dintre rezultatele unor analize parțiale a datelor înregistrate în proiectul AMPRom realizate până în prezent.

Nu există tipare intonaționale „unice” pentru limba literară vorbită, așa cum pare să reiasă din cercetările Laurenției Dascălu Jinga (2001, 2005). Acestea variază în funcție de originea locală a vorbitorului (mai exact, în funcție de varietatea locală a românei pe care acesta și-a însușit-o în perioada socializării primare), posibil și de gradul de instrucție și de stilul de vorbire adoptat de locutor¹². Limitându-ne la aspectul neutral (de bază) al intonației, cele mai multe variații apar la propozițiile interogative totale. Pe lângă cele două modele intonaționale ale acestor propoziții descrise de autoarea citată¹³: 1) cu contur terminal (CT) *ascendent* pe silabă finală accentuată și 2) cu CT *ascendent* (pe silaba accentuată) – *descendent* (pe silaba/silabele neaccentuate următoare), mai sunt atestate încă cel puțin două modele: 3) cu CT *descendent înalt* (vs. *descendent jos* al enunțativelor sau interogativelor parțiale) pe ultima silabă accentuată, precedată, adesea, de un „platou înalt”¹⁴ care cuprinde, în enunțurile cu structura SVO, sintagma verbală și 4) cu CT *ascendent prelungit* atât pe ultima silabă accentuată, cât și pe silaba/silabele următoare¹⁵. Adesea aceste modele coexistă la același vorbitor fără deosebiri funcționale evidente, iar din interferența lor pot rezulta contururi mixte, contaminate.

Repartiția teritorială a modelelor intonaționale nu coincide cu repartiția graiurilor dacoromâne stabilită cu ajutorul datelor fonetice și lexicale oferite de hărțile atlaselor lingvistice, nici măcar cu împărțirea cea mai largă și cea mai veche

¹¹ Nu putem decât spera că Universitatea „AL. I. Cuza” din Iași va găsi resurse, măcar minime, de a finanța în continuare proiectele AMPER-ROM și AMPRom și nu le va abandona în stadiul avansat în care se află.

¹² Vezi Turculeț, Botoșineanu, Minuț, Romano 2005; Turculeț 2006; Turculeț, Botoșineanu, Minuț, Mladin 2008.

¹³ Faptul că noua ediție a *Gramaticii* Academiei – GLR, II, 2005 a preluat aceste modele, ridicându-le la rangul de norme prescriptive ale intonației românești (primele de acest fel în istoria gramaticii românești) nu poate efusa dificultățile reale ale stabilirii unor norme prescriptive în acest domeniu al limbii.

¹⁴ Cf. Dascălu Jinga 1986.

¹⁵ Faptul că acest CT caracterizează interogativele totale cu focalizarea ultimului constituent permite ipoteza că la origine ar fi o marcă pragmatică care tinde să se generalizeze în unele zone sau la unii informatori. În mod asemănător, emfaticizarea afectivă a negației *nu* în asertivele negative s-a „gramaticalizat” la mulți vorbitori, devenind o marcă a acestor enunțuri.

între graiurile muntenești (sudice) și cele nemuntenești (nordice). În ceea ce privește intonația, graiurile moldovenești merg, în esență, cu graiurile muntenești și se delimitează de cele ardelenenești învecinate¹⁶. Calificarea drept „ardelenească” a CT „descendent înalt” nu trebuie însă luată *ad-litteram*. AMPRom atestă acest model și în afara Transilvaniei în sens larg (cu Maramureșul, Crișana, Banatul) prin Bucovina, Basarabia, Oltenia. AMPRom va putea contribui la o mai bună cunoaștere a ariilor intonaționale și la stabilirea unei tipologii prozodice a graiurilor și dialectelor românești. Această tipologie va putea fi verificată prin aplicarea unor procedee matematice de tip dialectometric¹⁷.

Pe lângă CT, important pentru marcarea modalității enunțului, trebuie luată în considerație întreaga mișcare a tonului fundamental în enunț, chiar în interogativele totale neutre. Unii vorbitori, de exemplu, din nordul Bucovinei pun accentul nuclear (sintactic) pe verb, după care tonul coboară până la final ca în enunțative.

9. ATLASUL MULTIMEDIA ROMÂN (AMPROM) ÎN TRADIȚIA GEOLINGVISTICII ROMÂNEȘTI

De la începuturile sale, geolingvistica românească s-a situat la nivelul de vârf al romanisticii, care a dat modelele-etalon ale geolingvisticii universale. *Atlasul lingvistic român*, numit de I. Iordan un „monument închinat limbii române”, s-a bucurat de o bună primire în rândul romaniștilor. Într-o amplă recenzie-studiu la primul volum al părții I a ALR, Karl Jaberg (1940), el însuși director al unui atlas romanice celebru, aprecia ALR ca cel mai bun atlas lingvistic apărut până atunci.

Vizând diferite nivele ale limbii, de la lexic și fonetică la morfo-sintaxă și semantică, ALR nu a avut mijloacele tehnice necesare pentru a aborda și domeniul complex al intonației. După două decenii, Emil Petrovici lansa proiectul unui nou atlas lingvistic național, de data aceasta compus din mai multe atlase regionale, cu scopul de a spori, printr-o rețea de puncte mai deasă, cunoașterea graiurilor românești. Înregistrarea datelor privind variația intonației nu a putut intra nici în programul de lucru al atlaselor regionale.

Prin dezvoltarea informaticii și a programelor de extragere automată a frecvenței fundamentale în perioada anilor '70–'80, cercetarea prozodiei, în special a intonației, a luat un mare avânt, pe de o parte, în fonetica experimentală, mai ales de sinteza vorbirii, pe de altă parte, în abordările sistematice ale fonologiei intonației speciale (a unei limbi) sau generale. Până la începutul secolului nostru, lucrările consacrate intonației aveau ca obiect aproape exclusiv nivelul limbilor de

¹⁶ De exemplu, între graiurile ardelenenești de nord-est și cele moldovenești învecinate (din Bucovina) există o limită prozodică (Turculeț 2012).

¹⁷ În legătură cu primele încercări de a calcula „distanța prozodică” pe baza datelor AMPER, vezi unele contribuții în Turculeț (ed.) 2008; mai recent, Contini 2011: 9.

cultură, iar compararea rezultatelor obținute era dificilă din cauza premiselor teoretice și a metodelor de lucru diferite¹⁸. Este meritul profesorului Michel Contini de a fi văzut aceste deficiențe și de a fi organizat, prin proiectul AMPER, prima cercetare sistematică și de mare anvergură a modelelor prozodice utilizate în limbile romanice. Prin acest proiect, romanistica își confirmă rolul în avangarda geolingvisticii, propunând un nou model de atlas lingvistic.

După cum AMPER a fost conceput de Michel Contini cu scopul de a completa *Atlasul lingvistic roman* (ALiR), tot astfel, AMPRom va completa *Atlasul lingvistic român* (ALR) și *Noul atlas lingvistic român, pe regiuni* (NALR, ALRR) cu date din domeniul prozodiei.

AMPRom va fi *primul atlas prozodic român*, având ca obiect înregistrarea principalelor modele prozodice utilizate de vorbitori și va cuprinde întregul spectru al variației diatopice a limbii române (*regiolecte*): graiuri, dialecte, variante locale ale limbii de cultură supradialectale. Prin înregistrarea unor subiecți cu statut socio-cultural diferit în centrele urbane, AMPRom va permite, de asemenea, abordarea sociolingvistică a varietății diastratice și diafaze.

În ultimele decenii, paralel cu redactarea volumelor din seria atlaselor regionale, dialectologiei români au participat la realizarea atlaselor multinaționale *Atlas linguarum Europae* (ALE) și *Atlas linguistique roman* (ALiR), aparținând celei de a doua generații, cea a atlaselor lingvistice *interpretative*. După aceste modele, dar și prin dezvoltarea tradiției geolingvisticii românești, reprezentată de *Micul atlas lingvistic român*, care este un atlas interpretativ, și de interpretarea parțială a materialului cules în mai multe atlase regionale, Nicolae Saramandu a inițiat (Saramandu 1960) și coordonează un atlas românesc interpretativ, realizat pe baza datelor atlaselor lingvistice regionale: *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Sinteză* (ALRR. *Sinteză*), din care au fost publicate primele două volume.

În geolingvistica română, AMPRom este un atlas de tip *nou* nu numai prin obiectul specific, ci și prin demersul teoretico-metodologic care urmează, cu unele dezvoltări proprii, modelul proiectului AMPER. AMPRom aparține generației a treia a atlaselor lingvistice, numite, din diferite perspective, electronice/informatizate, variaționiste/pluridimensionale, multimedia/ vorbitoare.

AMPRom este un atlas *electronic, informatizat* în toate etapele constituirii sale, de la înregistrarea și stocarea digitală a datelor, prin prelucrarea acustică a acestora cu ajutorul programelor de calculator, la publicarea atlasului în forma unei baze electronice de date.

AMPRom este un atlas *multimedia* prin reprezentarea vizuală (grafică) a datelor: oscilograme, spectrograme, curbe de durată, intensitate și F0, contururi melodice individuale și comparate, dar și auditivă, permițând ascultarea secvențelor înregistrate în rostirea directă a vorbitorilor, precum și a conturului melodic „pur”, realizat prin sinteză, al acestora. Întrucât păstrează și redau rostirea

¹⁸ Aceste idei au fost exprimate în repetate rânduri de M. Contini, vezi, de exemplu, Contini 2008.

reală a informatorilor, atlasele din ultima generație sunt numite și atlase „vorbitoare” (*parlants*).

AMPRom este un atlas *variationist/pluridimensional* prin posibilitățile pe care le oferă, prin cele trei niveluri stilistico-pragmatice ale corpusurilor fix, semispontan și spontan, pentru cercetarea variației prozodice, în primul rând, diatopice, dar și a variației diastratice și diafazice. Structurarea datelor într-o bază electronică permite relaționarea complexă a unei cantități mari de informații, care pot fi sporite oricât prin caracterul „deschis” al atlasului.

Realizarea proiectului AMPRom va pune la dispoziția cercetătorilor români și străini o amplă bază de date prelucrate și va menține geolingvistica românească la nivelul actual al geo-lingvisticii romanice.

REFERINȚE

- Anderson *et alii* 1991 = Anderson, Anne, Miles Bader, Ellen Gurman Bard, Elizabeth Boyle, Gwyneth Doherty, Steve Garrod, Stephen Isard, Jacqueline Kowtko, Jan McAllister, Jim Miller, Catherine Sotillo, Henri Thompson & Regina Weinert, *The HCRC Map Task Corpus*, în „Language and Speech” 34/4, p. 351–366.
- Bibiri, Panaite, Turculeț 2012 = Anca Bibiri, Oana Panaite, Adrian Turculeț, *Utilizarea procedurii MapTask în proiectele Atlas Multimédia Prosodique de l'Espace Roman (AMPER-ROM) și Atlasul multimedia prozodic român (AMPRom)*, comunicare la Conferința Internațională „Comunicare, Context, Interdisciplinaritate”, organizată de Facultatea de Științe și Litere a Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, la 22–23 noiembrie 2012 (predată spre publicare).
- Contini 2008 = Michel Contini, *Vers une typologie intonative des variétés romanes*, în Turculeț (éd.), p. 13–18.
- Contini, Romano 2011 = Michel Contini, Antonio Romano, *Au départ, un projet de dialectologues*, în Mairano (éd.) 2011, p. 3–11.
- Dascălu Jinga 1986 = Laurenția Dascălu Jinga, *O intonație sud-carpatică în Țara Oltului*, în SCL XXXVII, 1, p. 24–49.
- Dascălu Jinga 2001 = Laurenția Dascălu Jinga, *Melodia vorbirii în limba română*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Dascălu Jinga 2005 = Laurenția Dascălu Jinga *Organizarea prozodică a enunțului*, în GLR, II, 2005, p. 902–946.
- GLR, II, 2005 = Academia Română, *Gramatica limbii române*, II, *Enunțul*, București, Editura Academiei Române.
- Jaberg 1940 = Karl Jaberg, *Der rumänische Sprachatlas und die Struktur des dacorumänischen Sprachgebiets*, în „Vox Romanica”, 5, p. 49–86.
- Mairano (ed.) = Paolo Mairano (éd.), *Intonations Romanes*, în „Géolinguistique”, hors-série 4, ELLUG.
- Saramandu 1960 = Nicolae Saramandu, *Pentru un atlas al atlaselor lingvistice regionale*, în LR XXXIX, 1, p. 57–65.
- Turculeț 2006 = Adrian Turculeț, *Variante regionale ale intonației românești*, în *Limba și literatura română. Regional–Național–Universal*.

- Tuculeț 2007 = Simpozion internațional, Iași–Chișinău, 24–27 noiembrie 2005, Iași, Casa Editorială „Demiurg”, p. 257–272.
= *Un nou atlas lingvistic romanic*: AMPER, în SCL, LVIII, p. 203–213.
- Tuculeț (ed.) 2008 = *La variation diatopique de l'intonation dans le domaine roumain et roman*, Iași, EUAIC.
- Tuculeț 2010 = *Intonația interogativă a aromânilor din R. Macedonia (cu câteva particularități segmentale ale informatorilor)*, în FD, XXIX, p. 157–176.
- Tuculeț 2011 = *Cercetări de (micro)fonetică aromânească*, în Manuela Nevaci (ed.) *Studia linguistica et philologica. Omagiu Profesorului Nicolae Saramandu la 70 de ani*, București, EUB, p. 799–808.
- Tuculeț 2012 = *Există o graniță prozodică a graiurilor ardelenesti?*, în *Lucrările celui de-al XIV-lea Simpozion Internațional de Dialectologie (Cluj-Napoca, 16–17 septembrie 2010)*, Cluj, Argonaut, Scriptor.
- Tuculeț et alii 2005 = Adrian Tuculeț, Luminița Botoșineanu, Ana-Maria Minuț & Antonio Romano, *Recherches acoustiques sur quelques aspects régionaux de l'intonation du roumain littéraire*, în *Projet AMPER. Atlas multimédia prosodique de l'Espace roman*, „Géolinguistique” hors-série no 3, ELLUG, p. 281–304.
- Tuculeț, Botoșineanu, Minuț 2006 = Adrian Tuculeț, Luminița Botoșineanu, Ana-Maria Minuț, *Un nou proiect de integrare în dialectologia romanică (AMPRom)*, în *Comunicare interculturală și integrare europeană*, volum îngrijit de Elena Dănilă, Ofelia Ichim, Florin-Teodor Olariu, Iași, Editura Alfa, p. 283–290.
- Tuculeț et alii 2008 = Adrian Tuculeț, Luminița Botoșineanu, Ana-Maria Minuț, Ioan-Constantin Mladin, *Aspects de la variation diatopique de l'intonation au niveau de la langue roumaine standard*, în Tuculeț (ed.), p. 21–72.

L'ATLAS MULTIMEDIA PROSODIQUE ROUMAIN (AMPRom)

RÉSUMÉ

L'auteur présente le projet AMPRom, l'état actuel du déroulement du projet et il esquisse la place de cet atlas prosodique au cadre de la géolinguistique roumaine.